

Onthard en vergroen

Vlaanderen is de Europese koploper op het vlak van verharding. Volgens het Ruimterapport heeft Vlaanderen in vergelijking met het Europese gemiddelde veel verharding: meer dan 15% van onze bodems zijn verhard. Meer dan 60% van de verharding bestaat uit wegen, opritten en terrassen. Slechts 38% van de verharde ruimte is effectief bebouwd (RURA, 2021). De verharding neemt elk jaar toe en dat zorgt niet alleen voor een verlies aan open ruimte, maar ook aan ecosysteemdiensten (Vermeiren, 2019). De bodem vervult namelijk veel functies die het ecologisch evenwicht in stand houden. Als een verharding de bodem afdicht, gaan die functies verloren. Ontharden is belangrijk, maar uiteraard is verharding vermijden nog beter. Interessant is het voorbeeld van Gent, dat vanaf 2023 een 'verhardingstaks' wil invoeren voor inwoners die te veel beton of asfalt gebruiken op hun eigendom. Ook de Vlaamse overheid erkent het probleem en stelt in de Strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen: "Open en onverharde ruimte is een intrinsiek waardevol goed. Om die intrinsieke waarden te behouden, is het nodig de open en onverharde ruimte maximaal te vrijwaren en de functionele samenhang van de open ruimte en de landschappelijke structuur te versterken." (Cabus, 2018, p. 54) Ontharden biedt heel wat voordelen:

↳ Het regenwater kan in de bodem dringen. Er moet minder hemelwater worden afgevoerd en dat verlaagt de kans op wateroverlast, ook stroomafwaarts van de stad. Tegelijkertijd worden de grondwaterreserves weer aangevuld.

↳ De bodemkwaliteit verbetert. Afdedichte bodems verliezen vrijwel al hun functies. Door ontharding kan de bodem zijn functies (biodiversiteit, humusopbouw, koolstofopslag, waterinfiltratie, herstel van schimmelmilieus) herstellen.

↳ De biodiversiteit neemt toe. Plekken met planten en bomen trekken vogels en insecten aan, hoe klein de oppervlakte ook is. Daardoor krijgt de biodiversiteit meer kansen. Dat is goed voor de natuur, maar ook voor de mens. Meer groen rondom ons heeft een positieve impact op onze fysieke gezondheid.

↳ Water en groen in de stad zorgen voor afkoeling in de zomer. De verharde en donkere oppervlakken in de stad absorberen de zonnewarmte, waardoor het er gemiddeld warmer is dan in het omliggende landelijke gebied (het zogenaamde 'stedelijk hitte-eilandeffect'). Dat zorgt ook voor minder kans op oversterfte tijdens hittegolven, vooral bij ouderen, zoals in augustus 2020 het geval was.

↳ De belevingswaarde vergroot. Een groene leefomgeving geeft niet alleen letterlijk meer zuurstof, maar zorgt ook voor mentale rust. We voelen ons beter in ons vel tussen het groen en bij het horen van tjilpende vogels.

Er zijn gelukkig steeds meer mensen en organisaties die beseffen dat het hoog tijd is om actie te ondernemen en te ontharden waar mogelijk. Zo startten Infopunt Publieke Ruimte en Aquafin de campagne 'Operatie Perforatie', Departement Omgeving lanceerde de 'Proeftuinen Ontharding' en RE-MOVE en de Vlaamse regering riepen de 'Blue Deal' in het leven.

De stad Vilvoorde ontving via Operatie Perforatie een subsidie om het graspleintje aan de Wilgenstraat opnieuw in te richten. Drie doelstellingen stonden voorop: het hemelwater maximaal opvangen, zoveel mogelijk materialen hergebruiken en de plek nieuw leven inblazen.

CONTEXT

De Wilgenstraat is een belangrijke nieuwe 'groene parel' in de 'groene ketting' die Vilvoorde wil ontwikkelen in de sociale woonwijk Far-West. Door haar locatie op het tracé vormt het pleintje de ideale plek om het zachte netwerk te versterken. Centraal gelegen tussen vijf scholen en een kinderdagverblijf, aanliggend aan een school voor beroepsonderwijs en de lokalen van de scouts en de gidsen, is deze vernieuwde groene ruimte een aanvulling op de bestaande formele groenstructuren in de omgeving.

PROCES

Eind 2018 diende stad Vilvoorde het project 'Groene Parels Far-West' in voor Operatie Perforatie. In 2019 ontving ze de aangevraagde subsidie. In maart 2020 stuurde de stad een offerteaanvraag uit. Enkele maanden later, in juni 2020, startte landschapsarchitect Davy Van Laere met het ontwerp. In oktober 2020 vond een informatiemoment voor de omliggende bewoners plaats. De uitvoering liep van januari tot april 2021.

Verharding maakt plaats voor water

PROJECTGEGEVENS

Wilgenstraat, Vilvoorde
(2020–2021)

Opdrachtgever

Stad Vilvoorde

Ontwerpteam

Davy Van Laere Landschaps
& tuinarchitectuur

Ligging

Wilgenstraat – Groenstraat,
Vilvoorde

Inzender dossier

Davy Van Laere Landschaps
& tuinarchitectuur

Verharding maakt plaats voor groen

PROJECT

Met beperkte aanpassingen hebben de ontwerpers het kale grasplein met weinig ecologische betekenis opgewaardeerd tot een groene, klimaatbestendige en kwalitatieve verblijfsruimte voor de buurt. De ingrepen in een notendop: wadi's en bloemenweides voor fauna en flora, een natuurlijk speelparcours voor kinderen, enkele podia voor passanten en een duidelijke, veilige circulatie voor alle gebruikers.

Bij het doel om de plek klimaat- en toekomstbestendiger te maken, werden de bestaande bomen niet vergeten: zij kregen een hoognodige standplaatsverbetering. Als verwijzing naar de naam van het plein werden drie wilgen aangeplant die vrijuit mogen groeien. De andere soorten die aan de wadi's staan, zoals elms, berk en haagbeuk, zullen beheerd worden als hakhout. Het snoeiafval kan gewoon op de takkenwal achtergelaten worden. De combinatie van meerdere bloemenmengsels en verscheidene water- en moerassoorten zorgt niet alleen voor een kleurrijk en natuurlijk beeld, het trekt ook diverse soorten insecten en vlinders aan die er voordien geen voedselbron vonden.

Een van de doelen bestond erin om een maximum aan materiaal te hergebruiken en dus ter plaatse te houden. Zo werden er boordstenen hergebruikt als kantopsluiting en als zittribune aan het trapveld, de betontegels van de voetpaden kregen een nieuw leven in zitmuurtjes en de minder vitale bomen maken nu deel uit van een speelparcours. De mozaïek-kasseien, die dienen als invulling van de grasbetontegels en die zorgen voor een comfortabel pad, werden gerecupereerd van een andere werf. Ook grond werd hergebruikt: de uitgegraven grond van de wadi's werd integraal gebruikt voor het aanleggen van een omwalling rond de speelzone, die voor de nodige veiligheid en geborgenheid zorgt.